

La Lurefossen buldre, bruse, la elva leve!

Vi på Skifterud gård, både den eldre og den yngre generasjon, kan ikke se gode nok grunner til å bygge et kraftverk ved Lurefossen. Som en av de nærmeste naboer og rettighetshaver i elva Ordøla, som munner ut i Lure, stiller vi oss uforstående til slike planer. Eksisterende vannkraftutbygging berører mange nok elver og vann her i Tinn. Tessungåe/Austbygdeåe (og dermed Lure) pluss noen få andre vassdrag i kommunen er derfor fredet – heldigvis. Alle som har fulgt med i nyhetsbildet i de senere år, må har skjønnet at nedbygging av naturen er ganske omfattende i vårt land – godt dokumentert av bl.a. NRK. Myten om den uuttømmelige, evig robuste norske natur har slått sprekker.

Lurefossen er hele året et vakkert skue, og en mektig og kraftfull opplevelse. Et bad i en av de mange kulpene er særs forfriskende og rensende. Må prøves! Skjønnheten i det naturlige rører en streng i oss alle, og i Norge er vi så heldige at vi kan ferdes fritt de fleste steder. Ren, urørt natur skaper trivsel og livskvalitet, og dermed bedre helse.

Når det er lite vann i elva, noe som skjer stadig oftere i disse tider, gror det på sommerstid en god del grønske i elveleiet, noe som fort og grundig forsvinner igjen ved stor vannføring. Ethvert uttak vil naturlig nok svekke denne evnen. Nå finnes det bare noen få private uttak til vanning av gressmarker på gårdene, Skifterud inkludert. Med et kraftverk blir dette en helt annen sak.

Det søkes om 17% uttak, og det høres tilforlatelig lite ut. Mer avgjørende er likevel kapasiteten til uttak, og minstevannføring. Dette siste kan bli den nye normalen i lange perioder, hvis tørre somre og nedbørfattige vintre blir enda vanligere. Da vil trolig grønsken øke, og det spørs da om fisken og fossekallen – en gang kåret til Norges nasjonalfugl – kan leve med det.

All den tid vi har bodd her, har vi tatt imot både praktikanter og gjester her på gården, og særlig de med utenlandsk bakgrunn tar seg gjerne en eller flere turer de 200 metrene bort til fossen. Undersøkelser har vist at turistattraksjon nr 1 i Norge er nettopp slike fossefall, og særlig om sommeren stopper mange turister ved en av bruene som krysser nedre del av elva. Lurefossen er nå egentlig den eneste store uregulerte foss her i Tinn, som er lett tilgjengelig og som fører vann hele året! Hvis man først skal skåne brudesløret ved Rjukan pga turisme, hvorfor da ikke også denne fossen?

Kulturminner ved nedre del av Lure har blitt nevnt av andre, men de finnes også i øvre del. I området hvor rørtraseen er tenkt å gå - et område som vi har brukt til beite siden 1984 og derfor kjenner godt - går en gammel ferdselsåre som en gang i tiden førte fra Fossheim helt opp til Dakkeset. Denne veien har blitt bygd og brukt for transport av både tømmer og høy med hestekraft, og er derfor mer enn en sti. Slike kulturminner blir ofte oversett og glemt, de gror gjerne igjen og rases lett ved bruk av tunge maskiner ved f.eks. tømmerhogst. Rørgata vil etter planen å dømme måtte berøre, kanskje ødelegge dette kulturminnet. I tillegg finnes det tuftene etter en gammel smie like ved, et minne om og et eksempel på en betydelig produksjon av jernredskap, kniver og ljåer i sin tid.

Tinfos As, som står som søker for utbyggingen, har sitt speciale i kraftverk. Selskapet har kontoradresse i Notodden og vil måtte skatte dit. Det å kalle dette for et lokalt prosjekt er vel å kaste blå i øyne på folk? Tinfos AS vil sikkert beholde hånden på rattet, selv om

berørte grunneiere vil kunne tegne aksjer. Sannsynligvis må også prosjektet legges ut på anbud, og da er det ikke sikkert at lokale entreprenører får jobben. Men selv om - poenget er ikke hvor mye penger som generes her i Tinn, men hva som ødelegges. Ved utbygging vil det føres en bred og synlig trasé (inkludert ATV-vei for tilsyn) parallelt med fossen, og en anleggsvei (med høye skjæringer) fra Skirvedalsvegen og til stedet for vannuttaket. Lurefossen vil da miste mye av sin synlige dominans, i tillegg til at den vil ha mindre vannføring. Når en liten elv, et fossefall som Lure blir tappet, er inngrepet forholdsvis større enn i et stort vassdrag. Vøringsfossen f.eks. har derfor forblitt en turistattraksjon selv etter reguleringen.

Det er heller ikke sikkert at Tinfos AS vil forbli et norskeid selskap i fremtiden - mange av småkraftverkene i Norge har fått utenlandske eiere. På denne måten blir hjemfallsretten, som ikke gjelder for slike anlegg, stadig mer uthulet – vi mister mer og mer kontroll over en av landets viktigste ressurser.

Miljøaspektet blir framhevet av søkeren. Vel, en så ubetydelig kraftproduksjon har lite å si for den nasjonale energibalansen og det grønne skiftet. Det vil neppe være «280 husstander» her i kommunen som vil ha økonomiske fordeler av kraften, men heller en av de mange datasentrene som bygges flere steder i Norge. Kanskje vil fremtidige generasjoner forbanne denne satsingen, ja sløsing, hvor det med stort energiforbruk lagres elektroniske filer, istedenfor å brukes til produksjon av reelle produkter som f.eks. - mat! Virtuelle bilder kan nå engang ikke spises, om de er aldri så tredimensjonale.

Svaret på den såkalte energikrisen, og verdens miljøproblemer, er ikke mer kraftproduksjon, men mindre forbruk. Vi trenger lys og varme, så klart, men kan med fordel leve enklere enn vi gjør. Menneskeheten må trappe ned dette overdådige konsumjaget man ser så mange steder, hvis kloden skal bevares som et levelig sted. Derfor har Lure ikke bare en lokal , men også en global dimensjon.

Når man ser Lure fra vestsiden av dalen her, kan dens form i landskapet godt minne om en gammeldags lur. Kanskje derav navnet?

Vikingene og andre brukte slike for kalle til ting, under hærtok og for å varsle. La oss da se på denne fossen som et varsel, et symbol på for det vi holder på å miste.

Naturvern begynner i vårt nærområde.

Tinn Austbygd, i august 2026

Rupert Derben m/ familie